

Vēstures valsts 31. olimpiāde

Vēstures olimpiāde 9. klasei

“Starptautiskās attiecības un to ietekme uz Latvijas vēsturi no 19. gs. beigām līdz 1921. gada 26. janvārim”

PROGRAMMA

Pamatskolas vēstures olimpiādes temats ir **“Starptautiskās attiecības un to ietekme uz Latvijas vēsturi no 19. gs. beigām līdz 1921. gada 26. janvārim”**. Šī tēma izvēlēta, lai skolēniem palīdzētu izprast starptautisko attiecību lomu un to ietekmi uz Latvijas valsts dibināšanu un neatkarības izcīnīšanu. Olimpiādes mērķis ir attīstīt skolēnu prasmes analizēt vēsturiskus procesus, izprast starptautisko spēku mijiedarbību un to, kā šīs attiecības veidojušas Latvijas politiskās un sabiedriskās norises līdz Latvijas starptautiskās atzīšanas brīdim 1921. gada 26. janvārī.

Starptautisko attiecību tematu skolēni sāk apgūt 8. klases noslēgumā, analizējot industrializācijas ietekmi, nacionālo kustību veidošanos un starpvalstu konfliktus 20. gs. sākumā. Savukārt 9. klases tematā "Pārmaiņas Pirmā pasaules kara iespaidā" skolēni ir ieguvuši zināšanas gan par Pirmo pasaules karu, gan par tam sekojošo Latvijas cīņu par atzīšanu starptautisko attiecību laukā. Pamatskolas olimpiādes temats ietver cēloņsakarību izpratni, faktu un jēdzienu interpretāciju, vēsturisku personību atpazīšanu un to ietekmi uz procesiem. Olimpiādes uzdevumos novada posmā tiks iekļauta arī vēstures avotu analīze, ko olimpiādes darbu vērtētāji vērtēs manuāli.

Olimpiādes otrajā (novada, pilsētas, novada apvienības) posmā tiks atspoguļots laika periods no 19. gs. beigām līdz Latvijas dibināšanai 1918. gadā un trešajā (valsts) posmā koncentrēsies uz Latvijas kā neatkarīgas valsts darbību un starptautisko attiecību veidošanu. Valsts posms norisināsies divās daļās - vispirms skolēni pildīs testu, un pēc tā rezultātiem labākie tiks atlasīti un piedalīsies valsts posma otrajā daļā - simulācijā -, kurā skolēniem būs jāiejūtas vēsturiska personāža lomā un jāizsaka un jāargumentē situācijai atbilstoša atbilde. Valsts posma un simulācijas norise tiks detalizētāk aprakstīta pēc novada posma norises un rezultātu izziņošanas.

Dotais literatūras un avotu saraksts nav nedz visaptverošs, nedz obligāts. Olimpiādes izstrādātāji negarantē, ka uzdevumos iekļautie avoti tiks ņemti tieši no šīm krātuvēm. Norādīto uzziņas avotu uzdevums ir palīdzēt izprast laikmetu kopumā un iedziļināties tā atsevišķos aspektos.

IETEICAMO INFORMĀCIJAS RESURSU SARAKSTS

1. 1921. gada 26. janvāris - Antantes valstu pārstāvju padome atzina Latviju "de iure"
<https://www.youtube.com/watch?v=mPzioD2AXCA>
2. 26. janvāris: Latvijas starptautiskās (de jure) atzīšanas diena
<https://www.youtube.com/watch?v=dK2uVOBTtL0>
3. Apals G., Zanders M. *Latvieši, vācbaltieši un Krievija*. Aminori, 2020.
4. Atslēgas (*raidījumu cikls, skatīt pēc atslēgas vārdiem*). <https://www.atslegas.tv>
5. Bermontiāde [https://enciklopedija.lv/skirklis/119359-bermontiāde](https://enciklopedija.lv/skirklis/119359-bermontiade)
6. Brestļitovskas miera līgums <https://enciklopedija.lv/skirklis/88676-Brestļitovskas-miera-līgums>
7. Ceļā uz brīvību: kā latvieši nodibināja savu valsti
https://www.youtube.com/watch?v=r3zxNO1Q1wo&ab_channel=Saeima
8. Krievijas-Japānas karš <https://enciklopedija.lv/skirklis/64752-Krievijas%E2%80%93Jap%C4%81nas-kar%C5%A1>
9. Latvieši Krievijas-Japānas karā 1904.-1905. gadā <https://enciklopedija.lv/skirklis/76588-latvie%C5%A1i-Krievijas%E2%80%93Jap%C4%81nas-kar%C4%81-1904%E2%80%931905-gad%C4%81>
10. Latviešu pagaidu nacionālās padomes 1918. gada 30. janvāra deklarācija
<https://enciklopedija.lv/skirklis/32774-Latviešu-pagaidu-nacionālās-padomes-1918-gada-30-janvāra-deklarācija>
11. Latvijas Dzelzceļa vēsture <https://www.ldz.lv/lv/content/latvijas-dzelzce%C4%BCa-v%C4%93sture>
12. Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka. Zudusī Latvija. Pieejams:
<http://www.zudusilatvija.lv/> (meklēt pēc atslēgas vārdiem)
13. Latvijas neatkarības atzīšana de jure <https://enciklopedija.lv/skirklis/135905-Latvijas-neatkar%C4%ABas-atz%C4%AB%C5%A1ana-de-jure>
14. Latvijas Neatkarības karš <https://enciklopedija.lv/skirklis/22216-Latvijas-Neatkarības-karš>

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālo mācību sistēmu un mācekļības ieviešanu" 4.2.2.3. pasākums "Mācību procesa kvalitātes pilnveide, īstenojot pedagogu profesionālās darbības atbalsta sistēmas attīstību, izglītojamo izcilības aktivitāšu nodrošināšanu un metodiskā atbalsta materiālu izstrādi pedagogam".

15. Latvijas Republika starpkaru periodā <https://enciklopedija.lv/skirklis/54765-Latvijas-Republika-starpkaru-period%C4%81>
16. Latvijas Republikas proklamēšana <https://enciklopedija.lv/skirklis/113378-Latvijas-Republikas-proklamēšana>
17. Latvijas Tautas padome <https://enciklopedija.lv/skirklis/107605-Latvijas-Tautas-padome>
18. Padomju Latvija, 1919.–1920. gads <https://enciklopedija.lv/skirklis/90374-Padomju-Latvija,-1919-1920-gads>
19. Pētersone, V., Bērziņa, A., Jēkabsona *Latvija Parīzes Miera konferencē 1919. gadā. Delegācijas sēžu protokoli*. Latvijas Nacionālais arhīvs, 2017.
20. Pirmais pasaules karš Latvijā <https://enciklopedija.lv/skirklis/20833-Pirmais-pasaules-karš-Latvijā>
21. Redzi, dzirdi Latviju! Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva audiovizuālo, foto un skaņas dokumentu digitālā krātuve. Pieejams: <https://redzidzirdilatviju.lv/lv/>
22. Šiliņš J., Zanders M. *Ķēpīga tēma. Latviešu strēlnieki - boļševiku balsts?* Aminori, 2020.

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālo mācību sistēmu un mācekļības ieviešanu" 4.2.2.3. pasākums "Mācību procesa kvalitātes pilnveide, īstenojot pedagogu profesionālās darbības atbalsta sistēmas attīstību, izglītojamo izcilības aktivitāšu nodrošināšanu un metodiskā atbalsta materiālu izstrādi pedagogam".

Vēstures olimpiāde 10.–12. klasei

“Reformas un revolūcijas: no Franču revolūcijas līdz 1. pasaules karam.”

Vidusskolas vēstures olimpiādes temats ir **“Reformas un revolūcijas: no Franču revolūcijas līdz 1. pasaules karam.”** Olimpiādes uzdevumos 2. posmā (novada, vastspilsētas vai novadu apvienības olimpiāde) uzsvars tiks likts uz reformām un revolūcijām Latvijas teritorijā, sākot no Franču revolūcijas līdz Pirmajam pasaules karam, savukārt 3. posmā (valsts olimpiādes) uzdevumi fokusēsies gan uz Latvijas, gan uz Eiropas vēsturi.

Ieteicamo informācijas resursu saraksts paredzēts olimpiādes dalībniekam, lai sagatavotos olimpiādei, taču tas nav obligāts un olimpiādes organizatori negarantē, ka uzdevumos izmantotie materiāli tiks ņemti tieši no šiem avotiem. Šie resursi ir domāti, lai sniegtu plašāku izpratni par attiecīgo laikmetu un ļautu iedziļināties atsevišķos aspektos. Ieteicamajā literatūras sarakstā ir gan monogrāfijas, raksti, rakstu krājumi un avotu izdevumi, gan arī interneta enciklopēdijas (britannica.com, enciklopedija.lv) un mācību literatūra.

IETEICAMĀIS INFORMĀCIJAS RESURSU SARAKSTS

1. JĀNIS BĒRZIŅŠ (red.). Latvija 19. gadsimtā: vēstures apceres. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2000. 575 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/#panel:pi|issue:643287>)
2. JĀNIS BĒRZIŅŠ (atb.red.). 1905. gads Latvijā: 100. Pētījumi un starptautiskas konferences materiāli, 2005. gada 11.–12. janvāris. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2006. 583 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/#issue:644184>)
3. VALDIS BĒRZIŅŠ (atb. red.). 20. gadsimta Latvijas vēsture.1.sējums: Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai, 1900-1918. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2000. 869 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/#issue:640814>)
4. ANDRIS CAUNE. Rīgas satiksme pirms 100 gadiem. Rīga: Zinātne, 2020. 255 lpp.
5. ANDRIS CAUNE. Rīgas vecpilsēta pirms 100 gadiem. Rīga: Zinātne, 1994. 250 lpp. (Pieejama: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#issue:697184>)
6. NORMANS DEIVISS. Eiropas vēsture. Rīga: Jumava, 2009. 1380 lpp.
7. Encyclopedia Britannica . (Pieejams: <https://www.britannica.com/>)

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālo mācību sistēmu un mācekļības ieviešanu" 4.2.2.3. pasākums "Mācību procesa kvalitātes pilnveide, īstenojot pedagogu profesionālās darbības atbalsta sistēmas attīstību, izglītojamo izcilības aktivitāšu nodrošināšanu un metodiskā atbalsta materiālu izstrādi pedagogam".

8. Europe: a Global Power. In: House of European history. (Pieejams: <https://historia.europa.eu/en/exhibitions-events/permanent-exhibition/europe-global-power>)
9. INESIS FELDMANIS, DAINA BLEIERE, ILGVARS BUTULIS, AIVARS STRANGA, ANTONIJS ZUNDA. Latvijas vēsture 20. gadsimts. Rīga: Jumava, 2005. 443 lpp. (Pieejams: <https://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#issue:696110>)
10. JAN HANSEN, JOCHEN HUNG, JAROSLAV IRA, JUDIT KLEMENT, etc. (eds). The European Experience: A Multi-Perspective History of Modern Europe. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2023. (Pieejams: <https://books.openbookpublishers.com/10.11647/obp.0323/contents.xhtml>)
11. Industriālais mantojums. Pieejams: <https://industria.lndb.lv/map>
12. ĒRIKS JĒKABSONS (sast.). Latvijas zemes no 19. gadsimta beigām līdz 1918. gadam: ceļš līdz valstij. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2020. 303 lpp. (Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/1014674.html>)
13. EDMUNDS KRASTIŅŠ. Latvijas rūpniecība XIX – XXI gadsimtā. Rīga: Jumava, 2018. 327 lpp.
14. MĀRTIŅŠ MINTAURS, MĀRIS ZANDERS. U.c. Ārpus kolektīvās atmiņas palikušie. Rīga: Aminori, 2023. 347 lpp.
15. Social and political reforms during the Industrial Revolution. In: BBC. (Pieejams: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zgxpwyx#zhw2tcw>)
16. GVIDO STRAUBE (sast.). Valsts valstī. Latvija – Krievijas impērijas provinces 19. gadsimtā. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2020. 223 lpp. (Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/1014672.html>)
17. JĀNIS STRADIŅŠ (atb.red.). Latvieši un Latvija. Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts - izcīnītā un zaudētā. 2.sējums. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013. 560 lpp. (Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/575099.html>)
18. JĀNIS STRADIŅŠ (atb. red.). Latvija un latvieši. 2.sējums. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2018. 736 lpp. (Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/771493.html>)
19. VALTERS ŠČERBINSKIS (atb. red.). Latvija: nacionālā enciklopēdija. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2018. 862 lpp. (Pieejams: enciklopedija.lv)
20. Timeline: 19th century. In: Oxford Reference. (Pieejams: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780191735622.timeline.0001>)

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālo mācību sistēmu un mācekļības ieviešanu" 4.2.2.3. pasākums "Mācību procesa kvalitātes pilnveide, īstenojot pedagogu profesionālās darbības atbalsta sistēmas attīstību, izglītojamo izcilības aktivitāšu nodrošināšanu un metodiskā atbalsta materiālu izstrādi pedagogam".

21. The Long 19th Century (Revolutions, Unifications, and War) - A Complete History Overview. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=trG5Mn9ATTg>)
22. Varas Latvijā: no Kurzemes hercogistes līdz neatkarīgajai valstij: esejas. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019. 880 lpp.
23. 19th Century. In: History. (Pieejams: <https://www.history.com/topics/19th-century>)

Mācību literatūra.

1. Daina Bleiere, Ilgvars Butulis, Ilgvars Misāns, Velta Pāvulāne, Armands Vijups. Pasaules vēsture vidusskolai 2.daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.
2. VALDIS KLIŠĀNS. Vēsture vidusskolai II daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
3. VALDIS KLIŠĀNS. Vēsture vidusskolai III daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2012.
4. Latvijas vēstures atlants. Rīga: Jāņa Sēta, 2012.
5. HERMANIS KINDERS. Pasaules vēstures atlants. 2. daļa. Rīga : Zvaigzne ABC, 2004.

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālo mācību sistēmu un mācekļības ieviešanu" 4.2.2.3. pasākums "Mācību procesa kvalitātes pilnveide, īstenojot pedagogu profesionālās darbības atbalsta sistēmas attīstību, izglītojamo izcilības aktivitāšu nodrošināšanu un metodiskā atbalsta materiālu izstrādi pedagogam".